

TA'LIM JARAYONIDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNING UYG'UNLIGI: NAZARIYA VA AMALIYOT

Rashitova Nigina Shuhrat qizi

Buxoro innovatsiyalar universiteti II bosqich magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi masalasi tahlil qilinadi. Milliy qadriyatlar xalqning madaniy merosi, an'analari va urf-odatlarini o'z ichiga olgan bo'lsa, umuminsoniy qadriyatlar insoniyatning axloqiy va ma'naviy tamoyillariga asoslanadi. Ushbu qadriyatlarni uyg'unlashtirish yosh avlodning shaxsiy kamoloti va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada pedagogik jarayonda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish, ularni innovatsion texnologiyalar orqali ta'lim jarayoniga joriy etish usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, bu qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyati va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni haqida fikr yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, ta'lim jarayoni, pedagogika, ma'naviy tarbiya, innovatsion texnologiyalar, madaniy meros, axloqiy tarbiya, globalizatsiya, yosh avlod tarbiyasi.*

Kirish. Har bir jamiyatning ijtimoiy-madaniy rivojlanishi ta'lim tizimiga chambarchas bog'liq bo'lib, ayniqsa, ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy qadriyatlar – bu xalqning tarixi, madaniy merosi, an'anaviy hayot tarzi va urf-odatlari asosida shakllangan tamoyillar bo'lsa, umuminsoniy qadriyatlar esa barcha xalqlarga xos bo'lgan axloqiy me'yorlar, adolat, tinchlik, erkinlik va hurmat kabi tushunchalarni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida ushbu ikki turdagi qadriyatlarni uyg'unlashtirish dolzarb masala bo'lib, u yosh avlodni milliy o'ziga xoslikni saqlagan holda global dunyo bilan uyg'unlashishga tayyorlashni ta'minlaydi. Bugungi kunda ta'lim muassasalarining asosiy vazifalaridan biri – o'quvchilarga milliy qadriyatlarni chuqur singdirish bilan birga, umuminsoniy qadriyatlarga hurmat bilan yondashish, bag'rikenglik va muloqot madaniyatini rivojlantirishdan iboratdir.

Mazkur maqolada milliy va umuminsoniy qadriyatlarning mohiyati, ularning ta'lim jarayonida uyg'unlashuvi va pedagogik yondashuvlar haqida tahlil qilinadi. Shuningdek, bu qadriyatlarni shakllantirishda zamonaviy innovatsion texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar jamiyat taraqqiyotida muhim o‘rin tutadi. Ular shaxsning ijtimoiylashuv jarayonida ong va tafakkurini shakllantiradi, madaniy o‘ziga xosligini saqlab qolgan holda, global dunyo bilan uyg‘unlashish imkonini yaratadi.

Milliy qadriyatlar har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, urf-odatlar, madaniy merosi, diniy e‘tiqodlari va hayot tarzi bilan bog‘liq. Ular orasida vatanparvarlik, ota-onaga hurmat, o‘zaro yordam, mehnatsevarlik, adolatparvarlik va mehr-oqibat kabi tushunchalar mavjud. O‘z navbatida, umuminsoniy qadriyatlar – bu dunyoning barcha xalqlariga xos bo‘lgan ezgulik, insonparvarlik, erkinlik, adolat va tinchlik kabi tamoyillardan iboratdir.

Ta‘lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg‘unlashtirish quyidagi tamoyillar asosida amalga oshiriladi:

1. Tarixiy va madaniy merosni saqlash. O‘quvchilar milliy qadriyatlarni chuqur o‘rganishlari uchun ta‘lim tizimi ularni tarixiy meros va madaniyat bilan bog‘liq tarzda shakllantirishi lozim. Bu jarayonda adabiyot, tarix, san‘at va etnografiya fanlari muhim rol o‘ynaydi.

2. Umuminsoniy qadriyatlarni anglash va hurmat qilish. O‘quvchilar boshqa xalqlar madaniyati va qadriyatlariga hurmat bilan yondashishi kerak. Bu esa global dunyoda tinchlik va bag‘rikenglikni ta‘minlashning asosiy sharti hisoblanadi.

3. Innovatsion texnologiyalar orqali qadriyatlarni shakllantirish. Raqamli texnologiyalar, virtual ta‘lim platformalari va interaktiv o‘qitish metodlari yordamida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish samarali amalga oshirilishi mumkin. Masalan, raqamli muzeylar, onlayn kurslar, video darsliklar o‘quvchilarni milliy va global qadriyatlar bilan yaqindan tanishtirish imkonini beradi.

4. Ta‘lim jarayonida milliy qadriyatlarni mustahkamlash. O‘quv dasturlariga milliy qadriyatlarni singdirish orqali yosh avlodning o‘z madaniyatiga nisbatan hurmat va faxr hissi shakllanadi. Bu jarayonda milliy bayramlar, an‘anaviy san‘at turlari, xalq o‘yinlari va adabiy meros muhim o‘rin tutadi.

5. Ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlik. Ta‘lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg‘unlashtirishda ota-onalar, mahalla va jamoatchilikning ishtiroki ham katta ahamiyatga ega. Ota-onalar farzandlariga milliy qadriyatlarni singdirishda asosiy rol o‘ynaydi, shuningdek, o‘quvchilar jamiyat hayotida faol ishtirok etishlari kerak.

6. O‘quvchilarni axloqiy va ma‘naviy tarbiyalash. Shaxs ma‘naviyatini yuksaltirishda ta‘lim muhim rol o‘ynaydi. O‘quvchilarga o‘z madaniyatini hurmat qilish bilan birga, umumjahon miqyosida qabul qilingan axloqiy me‘yorlarni singdirish zarur. Masalan, do‘stlik, mehribonlik, halollik va insonparvarlik tushunchalari barcha jamiyatlar uchun muhim qadriyatlar hisoblanadi.

7. Ta'limda interfaol metodlardan foydalanish. Ta'lim jarayonida rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlarni hal qilish, muloqot asosidagi mashg'ulotlar orqali o'quvchilar turli madaniyatlar va qadriyatlar haqida bilim olishadi. Bu esa ularning dunyoqarashini kengaytirishga yordam beradi.

8. Globalizatsiya sharoitida milliy o'ziga xoslikni saqlash. Hozirgi kunda axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida yosh avlod global madaniyat ta'siriga uchramoqda. Shu sababli ta'lim tizimi milliy qadriyatlarni himoya qilish, ularni zamonaviy tendensiyalar bilan uyg'unlashtirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqishi lozim.

Xulosa. Ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish nafaqat o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga, balki jamiyat barqarorligiga ham xizmat qiladi. Ushbu qadriyatlar o'zaro uyg'unlashgan holda ta'limga joriy etilsa, yosh avlod milliy o'ziga xosligini saqlagan holda dunyo bilan hamkorlik qilishga, bag'rikeng va zamonaviy tafakkur egasi bo'lishga intiladi.

Shu bois pedagogik jarayonda milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlashga alohida e'tibor qaratish lozim. Bu borada ta'lim muassasalari, ota-onalar va butun jamiyatning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Navoiy A. "Mahbub ul-Qulub". Toshkent: Sharq, 2011.
3. Vygotsky L.S. "Psixologiya razvitiya rebenka". Moskva, 1996.
4. Dewey J. "Democracy and Education". New York, 1916.
5. UNESCO. "Global Citizenship Education". Paris, 2015.